

**Demokratin 100 år - samling för en stark
demokrati, Ku 2018:02**

Malin Hansson, utredningssekreterare
malin.hansson@regeringskansliet.se

Svar på remiss gällande betänkandet Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2020:21)

Inledning

Kommittén Demokratin 100 år har i uppdrag att under perioden 2018–2021 planera samordna och genomföra en samling av insatser och aktiviteter för en stark demokrati. Kommitténs arbete ska skapa engagemang och aktiviteter om demokrati hos myndigheter, regioner, kommuner och det civila samhället, inspirera till demokratiskt deltagande samt stärka stödet för demokratins principer.

Kommittén välkomnar betänkandet Sveriges museum om Förintelsen som vi anser är genomarbetat och väl svarar upp mot utredningens direktiv (dir. 2019:36). I remissvaret utgår kommittén huvudsakligen från sitt arbete med att främja, förankra och försvara demokratin.

Demokratiaspekter

De tyska nazisternas systematiska folkmord på cirka sex miljoner judar, liksom nazisternas folkmord på romer, och massmord och förföljelse av andra grupper visar hur en demokrati kan brytas ned under bara några år. Betänkandet belyser ett brådskande behov av att samla och sprida berättelser och dokumentation från överlevande från Förintelsen med anknytning till Sverige. Ett museum om Förintelsen kan bli en viktig del i Sveriges historieskrivning och en central komponent i att öka kunskapen om Förintelsen och i att stärka medborgarnas motståndskraft för liknande företeelser.

Förintelsen visar på demokratins bräcklighet. Fakta och kunskap om hur Förintelsen kunde genomföras måste finnas och erövrats av varje generation för att aldrig upprepas.

Några demokratiaspekter som är viktiga att beakta vid upprättandet av Sveriges museum om Förintelsen är deltagande, representation, tillgänglighet, civila samhällets roll, vikten av utbildning och information i en demokrati, antidemokratiska krafter

inverkan på demokratin samt hur medborgares motståndskraft kan stärkas. Det handlar även om insyn, tillit och effektiv förvaltning av statliga medel.

Deltagande: Ett brett deltagande skapar legitimitet och tillit. *Kommittén vill uppmärksamma* medborgarperspektivet och vikten av brett deltagande i den verksamhet som Sveriges museum om Förintelsen ska erbjuda. Fokus behöver finnas på den tänkta besökaren, dess förkunskaper, intressen samt vilka målgrupper som är särskilt viktiga att nå. Deltagandeperspektivet handlar även om tillgänglighet och vikten av att alla kan besöka museet på plats eller digitalt och att ingen stängs ute.

Representation: Vilka samlingar visas, vilka visas inte och hur ska olika gruppers erfarenheter och Sveriges agerande belysas? *Kommittén stödjer* utredningens förslag om en styrelse med representation från forskning och civila samhället som kan ta ställning till den här typen av frågor. *Kommittén anser* vidare att det bör övervägas att ha en romsk representant samt en representant från museets tänkta målgrupp i styrelsen.

Civila samhället: Det civila samhället har en viktig roll i att bevara och sprida minnet av Förintelsen. *Kommittén anser* att det behövs ett nära samarbete med civila samhället i både uppbyggnadsfasen av Sveriges museum om Förintelsen och i dess programverksamhet. Utredningen har lagt en god grund för detta. Det är viktigt att inkludera fler aktörer såsom romska och muslimska organisationer.

Utbildning och information om Förintelsen: *Kommittén instämmer* i att Sveriges museum om Förintelsen kan bli en viktig del i utbildning om Förintelsen för olika målgrupper. *Kommittén konstaterar* att samarbete med andra myndigheter och organisationer som arbetar gentemot skolväsendet blir särskilt viktigt. Kommitténs erfarenhet är att det finns många aktörer som arbetar gentemot skolan och att det kan vara svårt, men absolut nödvändigt, att nå fram till verksamhetens målgrupper (t.ex. skolelever).

Stärka medborgares motståndskraft: Många aktörer i samhället behöver agera för att stärka människors motståndskraft mot antidemokratiska krafter. Bästa sättet att bemöta antidemokratiska krafter och aktörer som vill öka motsättningarna i samhället är kunskaper och väl underbyggda argument. *Kommittén anser* att Sveriges museum om Förintelsen blir en viktig aktör i detta sammanhang.

Antidemokratiska krafter inverkan på demokratin: Nazismen som låg bakom Förintelsen existerar än idag både i Sverige och i övriga världen. Nazismens roll i Förintelsen behöver beskrivas och förklaras. *Kommittén instämmer* i utredningens skrivningar om detta. *Kommittén vill uppmärksamma* att antidemokratiska krafter som utmanar demokratin tar nya former. Det kan handla om påverkanskampanjer, falska

påståenden och förvrängningar av historien och skeenden. Att bemöta desinformation är en central uppgift för all offentlig verksamhet och för alla försvarare av demokratin, och det kommer att krävas även av Sveriges museum om Förintelsen. Resurser behöver avsättas för att Sveriges museum om Förintelsen ska kunna genomföra denna uppgift.

Museets inriktning

Kommittén bedömer att inriktningen (5.2) för Sveriges museum om Förintelsen bör vara att: ”utveckla och förmedla kunskap och forskning om Förintelsen som historiskt skeende och lyfta fram berättelser från överlevande med anknytning till Sverige. Förintelsen bör behandlas i en bred historisk kontext och olika grupper som föll offer för nazismen uppmärksammas.”.

Kommittén anser vidare att de ytterligare skrivningar som föreslås i betänkandet vad gäller inriktning (Sveriges agerande, Samtidsrelaterade frågor och Kritisk granskning av hur minnet av Förintelsen kan förvrängas, avsnitt 5.2.4-5.2.6) är relevanta men bör kunna ingå i den föreslagna inriktningen i paragrafen ovan. Med en stramare och mer fokuserad inriktning blir det enklare att särskilja myndigheten från andra myndigheter med liknande uppdrag.

Organisationsform

Kommittén tar inte ställning till utredningens huvudförslag på organisationsform eller de alternativa organisationsförslagen. I övervägande av organisationsform *vill kommittén* peka på vikten av kostnadseffektiv användning av statliga medel, vikten av ändamålsenliga myndigheter med tydligt avgränsade uppdrag för effektiv myndighetsutövning och största möjliga nytta för medborgarna.

Målgrupper och målsättningar

För en utåtriktad verksamhet med uppdrag att förmedla kunskap och forskning om Förintelsens historia och berättelser från överlevande är en målgruppsanalys central. *Kommittén föreslår* att en kompletterande analys genomförs som beskriver museets målgrupper (uppdelat t.ex. på ålder, kön, funktionsvariation, religion, etnicitet, utbildning osv.). En sådan analys bör även inkludera uppskattningar av antalet personer som förväntas besöka museet per år, prioriterade målgrupper och deras förkunskaper. Analysen behövs även för nästa steg i upprättandet av museet och för att kunna definiera målsättningar. Utan ett tydliggörande av målgrupperna är det svårt att bedöma museets föreslagna verksamhet, organisationsform, lokal- och resursbehov samt hur museet kan komplettera annan likande verksamhet.

Digitalisering

Kommittén föreslår att en väsentlig del av museets samlingar och verksamhet digitaliseras för att kunna spridas brett och till målgrupper som inte kan besöka själva museibygnaden. En digitalisering behövs för att kunna möta dagens krav på en modern myndighet vad gäller tillgänglighet, sökbarhet och interaktivitet i form av digitala föreläsningar och liknande digital pedagogisk verksamhet. En digitaliseringsplan med budget bör upprättas av den föreslagna organisationskommittén.

Peter Örn

Helena Önn/Malin Hansson